

Lausunto luonnokseen kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelmasta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua kansallisen ilmastomuutoksen sopeutumissuunnitelman luonnoksesta (VN/22704/2021). Lausunnon valmisteluun on osallistunut toimijoita yliopiston humanistisesta tiedekunnasta, luonnontieteellisestä tiedekunnasta sekä teknillisestä tiedekunnasta. Lausunnon on koonnut yliopiston kestävyys- ja vastuullisuuden työryhmän sihteeri, asiantuntija Anni Huovinen.

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?
 - Suuri puute suunnitelmassa on sen rajaus eli se, että siinä ei käsitellä ilmastomuutoksen hillinnän eli kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen ja nielujen vahvistamisen aiheuttamiin seurauksiin sopeutumista. Tämä koskee erityisesti metsiä, joita kuitenkin käsitellään tässä suunnitelmassa. Tilastokeskuksen mukaan Suomen metsien hiilinielujen koko on selvästi pienentynyt siten, että maankäyttösektori on muuttunut päästölähteeksi vuonna 2021.
 - Lukuun 2.5.3 Ruoka- ja ravitsemusturva olisi hyvä lisätä kasvi- ja kalapohjaisten ruokavalioiden edistämisen lisäksi se, että monipuolisesta ja äärevillä alueilla kannattavasta monipuolisesta ravinnontuotannosta tulisi siitä huolimatta huolehtia, mukaan lukien karjatalous, porotalous

University of Oulu
Oulun yliopisto

P.O.Box 8000
FI-90014 University of
Oulu

university.of.oulu @ oulu.fi
T +358 294 48 0000
fax +358 8 344 064

ja vaelluskalat. Näin siksi, koska globaali ravintotilanne ei kestä ruoantuotantoon käytettävän maa-alan radikaalia pienentämistä, ja vain parhailla maatalousalueilla maatalous on mahdollista saada kannattavaksi nojaamalla vain kasvis- ja viljatuotantoon. Ainoastaan peltoviljelyyn nojaavaa maataloutta voi esimerkiksi Suomessa harjoittaa vain hyvin suppealla alueella ja viljavimmilla seuduilla. Lisäksi on otettava huomioon, että esimerkiksi vaelluskalat, poro ja riista ovat huomattava matkailuresurssi ja vetovoimatekijä.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

- 2.2.4.2 Vaikutukset Itämereen: Perämereen kohdistuvia riskejä tulisi tarkastella erikseen. Perämeri on matalana murtovesialtaana, johon laskee runsaasti jokia, erityisen haavoittuva ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Runsaista metsäojituksista ja turvetuotantoalueilta valuu ilmastonmuutoksen myötä entistä enemmän humusaineita ja ravinteita Perämereen. Kesällä 2022 havaitut varsin laajat sinileväesiintymät viittaavat siihen, että Perämeren tila on jo heikentynyt ja voi heiketä ilmastonmuutoksen (ja Hailuodon kiinteän yhteyden mahdollisen rakentamisen) myötä edelleen.
- Suunnitelma on kattava esitys, mutta joidenkin eturyhmien kynänjälki näkyy sanavalinnoissa ja ongelman tai ratkaisujen asettelussa. Tällaista puolueellista ilmaisua tulisi välttää, kun kysymyksessä on tunnustetusti monimutkaiset ja ristiin vaikuttavat vuorovaikutussuhteet.
- Esimerkiksi 2.2.4.3 Seuraukset ja luonnonvaroille luvussa sivulla 25 mainitaan, että "vaellusesteistä kärsivien vaelluskalojen tilanne on heikko". Sen sijaan luvussa 2.3.4.4 Seuraukset infrastruktuuriin luvussa sivulla 26 nimetään positiivisessa yhteydessä, että "...vesivoimalla on tärkeä rooli säätövoiman lähteenä". Esimerkiksi juuri vesivoiman hyödyt ja haitat pitäisi käsitellä samassa yhteydessä ja samalla tavalla.
- Sama pätee metsätalouteen, ja esimerkiksi luvussa 2.2.4.8 Ilmastonmuutoksen mahdollisuudet ja hyödyt sivulla 29 todetaan,

että "Metsätalous hyötyy lämpenemisestä, sillä metsien kasvu lisääntyy varsinkin maan pohjoisosissa. Metsän kasvun lisääntyminen voi aiheuttaa korjuukierron nopeutumista ja hakkuukertymän kasvua. Matkailu voi kohdistua entistä enemmän Suomeen". Tässä pitäisi ottaa huomioon, että metsätalouden tehostumisen skenaario kohdistuu etenkin pohjoisessa muutenkin haavoittuvaan pohjoiseen luontoon. Tehostuminen voi aiheuttaa monimuotoisuuden vaarantumista entisestään sekä aiheuttaa ongelmia vesistöille ja jo ennestään vaarantuneille vaelluskalakannoille sekä vähentää luonnon vetovoimaisuutta matkailussa. Metsätaloudessa positiivinen skenaario hakkuukertymän kasvusta voisi toteutua vaarantamatta muita luonto- ja yhteiskunnallisia arvoja.

- Luvussa 2.2.4.9 Yhteisö- ja aluetason haavoittuvuus puhutaan ikääntymisestä, väestökadosta ja seurannaisongelmista ilmastonmuutoksen suhteen yms., mutta luvussa tai jossakin muualla olisi syytä ottaa kantaa myös maahanmuuttoon ja pakolaistilanteeseen suhteessa työvoimapulaan ja ikääntyvään väestöön. Toisaalta ilmasto ja luonto on vetovoimatekijä ja siten voi vaikuttaa aiemman väestön ja uusien maahanmuuttajien vetovoimaan, pysymiseen, kotoutumiseen ja yleensä sopeutumiseen muuttuvaan ympäristöön ja yhteiskuntaan.
3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)
- -
4. Näkemyksenne teemoista ja niihin sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta? (Kysymykset jaoteltu teemoittain, toivomme lausuntopalautetta pyydetyn jaottelun mukaisesti)
- Luku 2.5.5. Tavoite 11., toimenpide 11.1, 11.2: Luonnonvaroihin liittyvät toimenpiteet ovat suunnitelmassa liikaa MMM:n ja Metsäkeskuksen vastuulla. Tutkimuslaitokset sentään mainitaan, mutta toimenpiteissä pitäisi ehdottomasti olla mukana yliopistoille suunnattua

tutkimusrahoitusta. Esimerkiksi maaperäekologian ja metsämaan mikrobien monimuotoisuuden tutkimusta ei tule hyödynnettyä – näiden alojen tutkimustuloksista olisi kuitenkin suuresti apua ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, koska metsämaa on suuri hiilivarasto ja maamikrobisto vastaa suurelta osin hiilen kierrosta. Määräaikaisen yksityismetsien suojelun tukeminen ei ole ilmaston kannalta kovin kestävä toimi, sen sijasta tai ohella budjettivaroja pitäisi ohjata entistä enemmän pysyvään suojeluun METSO-ohjelman kautta

- Luku 2.5.5. Tavoite 11., toimenpide 11.3: Valuma-aluekohtainen suunnittelu on lähtökohtaisesti välttämätön apuväline ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, ja on hyvä että sitä pyritään edistämään suunnitelmassa.
- Luku 2.5.5.3 Toimenpiteet 12.1–12.5 Kehitetään suojelualueverkostoa...: Periaatteessa hyviä toimenpiteitä, mutta luonnon monimuotoisuuden kannalta riittämättömiä. Toimenpiteet tulee ulottaa myös valtion ja kuntien metsiin. Kaikki jäljellä olevat valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät tulisi suojella, ja EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti tiukan suojelun piiriin olisi saatava 10 % metsistä. Lisäksi valtion ja kuntien talousmetsien hakkuutavoitteita tulisi huomattavasti pienentää ja metsien hoidossa siirtyä jatkuvaan kasvatukseen siellä, missä se on mahdollista. Yksityismetsien METSO-ohjelman rahoituksen jatko on turvattu, kuten suunnitelmassa todetaankin. Myös soidensuojeluun on saatava lisärahoitusta, soiden suojelu ja tutkimustietoon perustuva ennallistaminen on erinomainen keino torjua ilmastonmuutosta.
- Luku 2.5.5.4 Luontopohjaiset ratkaisut: Helteiden aiheuttamat riskit tunnistetaan suunnitelmassa, mutta tästä kappaleesta puuttuu kokonaan helteiden ja lisääntyneen UV-säteilyn haittojen torjumisen virkistysalueiden ja rakennetun ympäristön puuston avulla. Säteilyturvakeskus on jo muutama vuosi sitten antanut suosituksen lasten leikkipaikkojen, päiväkotien ja koulujen pihojen varjopaikkojen järjestämisestä joko jättämällä tai istuttamalla pihaille varjostavia puita tai rakentamalla katoksia. Tällä torjutaan

UV-altistuksen lapsille aiheuttamia riskejä. Samalla tavoin tulisi jättää varjostavaa puustoa pyöräteiden ja jalkakäytävien varrelle ja huolehtia siitä, että puistoihin ja taloyhtiöiden pihalle jää riittävästi puita. Varjostavat puut vähentävät myös asuntojen liikalämpenemistä helteillä. Lisäksi asuinalueiden välissä olevat luonnontilaiset metsiköt viilentävät pienilmastoa. Kappaleesta on myös unohtunut se, että erityisesti lehtipuusto ja myös muu kasvipeite sekä maaperä toimivat hulevesien hallinnassa.

5. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?
- Tiettyjen skenaarioiden, politiikkojen ja arvioitujen positiivisten ja negatiivisten vaikutuksien yhteisvaikutusta ja toisaalta vaikutusta ristiin olisi tutkittava huomattavasti enemmän. Sellaisia olisivat esimerkiksi vesivoima ja metsätalous suhteessa muihin haavoittuvuuksiin, kuten vaelluskalakantoihin ja vedenlaatuun sekä luonnonmonimuotoisuuteen ja matkailun vetovoimaan. Yhteiskunnalle, ja esimerkiksi saamelaiselle kulttuurille pohjoisessa, näillä skenaarioilla voi olla myös kauaskantoisia vaikutuksia, samoin kuin yleensäkin pohjoisen ja itäisen Suomen asutuksen viihtyisyydelle ja vetovoimalle.
6. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?
- Luku 2.5.5.2, Tavoite 11., toimenpide 11.3: Valuma-aluekohtainen suunnittelu on lähtökohtaisesti välttämätön apuväline ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Oulun yliopiston virtavesiekologian monipuolinen tutkimus, joka kattaa laajoja valuma-alueita, voisi mahdollisesti olla apuna valuma-aluekohtaisen suunnittelun menetelmien ja välineiden kehittämisessä.

7. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

- Sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttaminen on keskeinen osa Oulun yliopiston tutkimusagendaa.

8. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

- -

9. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

- Jotkin keinot, joilla sopeudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, voivat olla samalla myös keinoja ilmastonmuutoksen hillintään. Esimerkiksi pohjaveden pinnankorkeuden nostamisella ja aktiivisella hallinnalla voidaan parantaa maatalouden kykyä sopeutua lisääntyneisiin kuivuus- ja sadejaksoihin samalla vähentäen kasvihuonekaasupäästöjä.

Anni Huovinen

Asiantuntija

Kestävyyden ja vastuullisuuden työryhmän sihteeri

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti UniOulu Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using UniOulu Sign

Päiväys / Date: 11.10.2022 14:53:12 (UTC +0300)

Oulun yliopisto
Anni Huovinen

Organisaation varmentama (UniOulu käyttäjätunnus)
Certified by organization (UniOulu user account)
Certified by organization